

Pravost („ARETÉ“)

Patočka (v přednášce „O duši u Platóna“, in: Péče o duši II, 58nn.) překládá (a interpretuje) ARETÉ jako výtečnost, pravost, pravdivost, a zdůrazňuje, že Platón ji chápal jako *jednu* (neboť žádná „příslušná“ ARETÉ, jako je statečnost, ukázněnost, zbožnost či bohumilost, „není zachytitelná sama pro sebe“, nýbrž „je věcně i myšlenkově neoddělitelná od výtečnosti, pravosti, pravdivosti v celku“ – str. 58). Mám za to, že tady je možno smysluplně a zdůvodněně navázat v pokusu o chápání toho, co „má být“, jak tomu rozuměl Rádl a jak to je možno po mém soudu aplikovat na nepředmětnou stránku každého (pravého) jsoucna, každé pravé události. Patočka říká: „ARETÉ, pravost, se tak ukazuje jako *jedna* proti *mnohosti slabostí a nepravostí*.“ (dtto) Mohli bychom to říci asi takto: Každá (pravá) událost, každé (pravé) jsoucno je „postaveno“ do světa jsoucích událostí s jakýmsi „posláním“, aby naplnilo (uskutečnilo) to, co *pro ně* je tím pravým, tou *jeho* pravostí. Pravost tedy v takovémto konkrétním případě není jedna jediná pro vše, nýbrž stává se jedinou pro toto jedinečné jsoucno, které svou pravost (nikoli tedy pravost „všeobecnou“) musí na svou „odpovědnost“ vykonávat. Při tom, jak každá jsoucno svou pravost uskutečňuje (vykonává), může se dopouštět (a opravdu se také dopouští) chyb a „nepravostí“. To náleží k jeho konkrétnosti a „osobitosti“, k jeho osobité povaze, neboť žádné jsoucno není jenom tím, čím být má, ale vždycky také lepším nebo horším, věrnějším nebo upadlejším uskutečněním této své „pravosti“, tedy její nedokonalostí, jejím poklesnutím a upadnutím do „nepravostí“. Čím je takové jsoucno komplikovanější, čím vyšší úroveň dosahuje, tím je jakoby uvolněnější (nepřesně řečeno „svobodnější“ – to je třeba rozlišit a náležitě upřesnit) a „přístupnější“ oněm „nepravostem“ (kterých je na vyšších úrovních opravdu mnoho, rozhodně víc než na úrovních nižších). A právě proto je zapotřebí postupů a metod, jak neblahý vliv oněch nepravostí omezit resp. vždy znovu omezovat. To, o čem Řekové mluvili jako o „ctnostech“ (ARETAI, virtutes), je už neodlučně spjato s „pěstováním“, s kultivací onoho uskutečňováním „pravostí“ a potlačováním „nepravostí“. A v Platónových dialozích (přinejmenším v těch raných, „aporetických“, jak podtrhuje Patočka) se právě ukazuje, jak je třeba této „kultivaci“ rozumět s ohledem na „pravost“ samu jakožto „jednu“ a tedy společnou pro všechny lidi. Zřetelně se tu ukazuje principiální důležitost oné „původní“ jednoty, sjednocenosti, která se rozděluje v různé druhy teprve při svém uplatňování, uskutečňování, provádění (a to právě proto, že takové uskutečňování je vždy znovu provázáno různými tendencemi protivnými, totiž směrem k nepravostem, k tomu, co být „nemá“). Pochopitelně se při důkladnějším promýšlení ukazuje nutnost najít jednotu ještě zásadnější, hlubší, totiž jednotu „toho pravého“ pro všechny svět. Právě to je třeba podrobit náležitému zkoumání.

(Písek, 070205-1.)